

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2011. május 2.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve rész-pontszámok adhatóak. Félpont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- Az értékelő tanár a dolgozatban jelölje és pontozza a helyesírási hibákat, és a pontszámot adja hozzá a szövegalkotási feladat helyesírási pontszámaihoz. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. Az aláhúzások is jelzik az elvárható tartalmi elemeket. A megfogalmazás természetesen eltérhet a javítási útmutatótól. Több helyes válasz esetében a lehetőségeket / jel különíti el egymástól.
- Amennyiben a vizsgázó a feladatban előírtnál több választ ír, akkor az első (megadott számú) megoldást kell figyelembe venni.
- A pontozásban figyelembe kell venni a felelet megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Nemes Nagy Ágnes: *Párbeszéd a mai versről*

(1) VEGYÉSZNŐ: Szeretném, ha egyszer már megírnád.

KÖLTŐ: Mit?

VEGYÉSZNŐ: Hát amiről beszélni szoktál. Hogy milyen a modern vers, meg hogy tulajdonképpen meg is lehet érteni az efféleket.

KÖLTŐ: De hiszen folyton azt írom. Különbön is megírták millióan.

VEGYÉSZNŐ: De ha én nem értem. És én olyan ideges vagyok ettől. Ne tégy úgy, mintha nem értenéd. Én úgy szeretem Arany Jánost. De nekem nem volt egy jóízű versfalatom, mondjuk, József Attila óta.

KÖLTŐ: Tulajdonképpen mit értesz te azon, hogy modern vers?

VEGYÉSZNŐ: Ezt tőlem kérned? Vagy másképpen: te kérned tőlem? Röviden: a modern vers az olyan izés. Mondhatnám szebben, de nem mondom. Tudod te azt. És nem lehet megérteni.

KÖLTŐ: Szóval olyan izés. Ezt a megjegyzésedet mellőzhetném, de nem mellőzöm. Mert bár teljesen artikulálatlan, elismerem, hogy a maga módján világos. Továbbá a mai vers érthetetlen. Ez régi, régi vád, amely...

VEGYÉSZNŐ: És ha még olykor érthető is, akkor sincs semmi öröme benne az embernek. Én nem hagyom magam terrorizálni. Én egyáltalán nem tudom felfogni, hogy ez az úgynevezett modern vers mért olyan, amilyen. Mért kell olvasnom a ti versszövegeiteket, miközben egy kukkot sem értek belőlük? Én talán hülye vagyok? Nem tudjátok ti azt felfogni, hogy amit az ember huzamosan nem ért, azt megutálja? Én vagyok az olvasó. Hát nem nekem írtok?

KÖLTŐ: Nem.

VEGYÉSZNŐ (*egy pillanatra elhallgat*): Ne-em? Ezt csak azért mondtad, hogy elhallgassak.

(2) KÖLTŐ: Azért. (*Rövid szünet.*) De nemcsak azért. Mert hogy kicsoda kinek ír, az végül is sorrendi kérdés. Az ember kezdetben okból ír, nem célból. Ne felejtse el, még te is írtál kamaszkorodban verset. A versírás kezdetben életfunkció. A cél, a szándék, a „kinek írunk” később jön. Kell is jönnie. De most nem erről van szó. Arról van szó, hogy közöttünk fal van.

VEGYÉSZNŐ (*döbbenten*): Fal? Közöttünk?

KÖLTŐ: Arról van szó, hogy fal van közöttünk, olvasó és író között. Ez nem újság. Ez a fal mindig volt, van és lesz, amíg csak az éppen soron következő jövőszületben össze nem omlik. Az újság pusztán annyi, hogy kényelmetlen korunkban ez a fal magasabb a sokszázados átlagnál. És megmondom világosan: egyetlen új érvem sincs, amivel a téglákat döntögethetném. Sőt nemcsak érvem nincs, hanem kedvem sincs hozzá. Mert a mi vitánk, itt, most, ebben a pillanatban, amikor folytatjuk, máris elavult. Mi volt neked József Attila húsz év előtt? Mi volt Apollinaire? Semmi. És ma a szellemi aranyalapodhoz tartoznak, egy mondatban mondod ki a nevüket Arany Jánossal. Az a fal közöttünk időben húzódik, angyalom, vagy nagyrészt időben. Az a fal vagy van, vagy

nincs, aszerint, hogy mikor nézzük. Mi itt, amikor vitázunk, egyszerűen adalékok vagyunk a 20. század hetvenes éveinek művészeti harcaihoz. És most vegyük sorra az érveidet.

VEGYÉSZNŐ: Érveltem volna? Valahogy nem vettem észre.

- (3) KÖLTŐ: De-de-de. Érveltél. Kiborítottad az egész érv-kosarat. Vegyük például első érvedet, amely szerint: a mai vers az olyan izés. Mikor szoktátok ezt mondani? Túlnyomórészt akkor, ha izmosos versről van szó. Tisztelettel jelentem neked, hogy az izmosos vers, az avantgárd, a formabontás a világ négy táján olyannyira elterjedt (s közben meg is változott), hogy az utóbbi 50-70 év költői világnyelvének tekinthető. Ha lengyel vagy francia vagy argentin volnál, már olyan reflexszerűen birtokolnád, vennéd tudomásul (tetszéssel avagy nemtetszéssel) ezt az eszköztárat, mint a régi motoros a jobbkez-szabályt. Teljesen ártatlan vagy benne, ha ma még idegesít. Ezzel függ össze második érved a mai vers ellen, amit úgy szíveskedtél fogalmazni: „Hát én hülye vagyok?” Nagyon fontos megjegyzés. Mindig elpirulok tőle, mert tudom, milyen megalázó nem érteni azt, amit láthatólag értésünkre adnak; milyen kínos attól félni, hogy bolonddá tartanak. Ez utóbbtól nem tudlak megóvni (magamat sem); minden bonyolult kornak megvannak a maga szellemi szélhámosai vagy egyszerűen: tévedései. De valamit kockáztatnunk is kell – az igaziakért. Te Adynál kezdted a század verseit, ma kis híján a kortársaidnál tartasz.

VEGYÉSZNŐ: Akárhogy is: ti túlságosan sok mindent elvettetek tőlünk, és keveset adtatok érte. Elvettétek például a formát, a rímet, a ritmust, a versolvasó eredendő gyönyörűségét. Nem képtelen gondolat az, elhagyni a versből, ami verssé teszi? És elvettétek az értelmet, a jól kiépített utat, ami vezeti az embert valahová.

KÖLTŐ: Hadd kérdezzek valamit! Szoktad te olvasni Ábrányi Emil költeményeit?

VEGYÉSZNŐ: Ábrányi Emil? Ahá. Az a múlt századi költő-műfordító. Mért olvasnám?

KÖLTŐ: Pedig kiválóan versel, és mindig érthető. Nemes eszméi is vannak.

VEGYÉSZNŐ: Egy gyöngye költő nem cáfolhatja a költészet alapjait.

- (4) KÖLTŐ: Miért kifogásolod? Hiszen mindazt teljesíti, amit *tudatosan* kívánsz a verstől. Amit *tudattalanul* kívánsz tőle, ahhoz más szavak kellene, olyanok, mint: hitelesség, eredetiség, megrendítő erő és így tovább – vagy inkább: a mindezeket hordozó *hatástényezők*. Ábrányi intó példa arra, hogy a tartalom meg a forma korántsem a költészet alapja; megrozsdásodott absztrakciók csupán. És ezzel el is érteztünk harmadik érvedig, az érthetlenségig, amelyhez – oly szerencsés módon – mindjárt hozzácsatoltad formai kifogásaidat is. Az úgynevezett érthetlenség egyrészt rendkívül egyszerű jelenség, másrészt nagyon bonyolult. Az egyszerű része: megváltozott a korstílus, mert megváltozott a kor. A 20. századi vers más nyelven beszél, mint elődei (s ennek a más nyelvnek az avantgárd is csupán része, szakasza, ösztönzője). Ezt a nyelvet egyszerűen csak meg kell szokni, mint a heringsalátát vagy a közúti közlekedést. A stílusváltás szükségességét nem is vonja kétségbe senki – történelmi távlatból. Milyen melegen mosolygunk, mondjuk a romantika, mondjuk, a Victor Hugo ellen elpazarolt záptojásokon. Amivel viszont nem szoktunk számolni, hogy a mi korunk *nagyon* megváltozott. És ez már a dolog bonyolult részéhez tartozik. A tudomány és a társadalom, a háborúk és a csillagászat, az atommáglya és a lélektan gondoskodik mindennapos, új meg új megrázkódtatásainkról. Századunk emberét bámulat és hideglelés rázza egyszerre, ha szemügyre veszi mindezek létrehozóját, vagyis önmagát. Az elharapott nyelv költészete – így is nevezhetném a mai verset. A század meghökkenései arra kényszerítenek, hogy mintegy újratanuljuk az emberi beszédet, szorgosan bővítve szókincsünket eddig nem ismert ragokkal, sorközökkel, riadalmakkal avagy víziókkal. Így igyekszünk hiteles híreket szállítani mindnyájunkról.

VEGYÉSZNŐ: Szóval azt akarod mondani, hogy a vers idővel megvilágosul. Mert az érthetőség úgynevezett formanyelv kérdése. De azért én hozzászoktam már egy csomó újfajta ízhez. Ha nincs ilyen íz – színdarabban, filmben, képből, versben –, akkor hiányzik. Ha megkapom, akkor esetleg átkozódom. Se így nem jó, se úgy. Ezért nincs elég örömöm a versben. Az újmódban ritkán találok, és a régimódban is megcsökkent. (Most eljutottunk a negyedik érveimig – ahogy te mondanád.) Olyan ez, mint a Lorentz-féle transzformáció. Tér, idő, sebesség viszonya, ne haragudj, nem mondom el, nem neked való. Úgysem értenéd. A lényeg az, hogy még a méterrúd hossza is megváltozik benne. Bennem megváltoztak a mértékek. Vagy most vannak változóban. Azért kérlek, hogy mondd már el, mi van ezzel a mai verssel!

[...]

(Folytatják.)

Forrás: Nemes Nagy Ágnes: *Az élők mértana I.* Osiris Kiadó, 2004. 42–47. Részletek, a feladathoz igazított szöveg.

Válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

1. Írja ki a szövegből a Költőnek azt a mondatát, amely a beszélgetés időpontjára utal! (2)

Mi itt, amikor vitázunk, egyszerűen adalékok vagyunk a 20. század hetvenes éveinek művészeti harcaihoz.

Adható: 1, 0 pont.

2. Milyen nyelvi elemek utalnak a szövegben arra, hogy a párbeszéd egy régebb óta folyó és le nem zárt vitából van kiragadva? Két elemet említsen!

Szeretném, ha egyszer már megírnád.
Hát amiről beszélni szoktunk.
most, ebben a pillanatban, amikor folytatjuk,
Folytatják.

Adható: 2, 1, 0 pont.

3. Melyik költőre, szerzőre vonatkoznak az alábbi megállapítások? (2) (3) (4)

Megállapítás	A szerző neve
A beszélgetők egyike vele kezdte a 20. századi költészet tanulmányozását.	Ady Endre
Két évtizeddel ezelőtt költészete még nem tartozott az „aranyalapba”.	József Attila / Apollinaire
Az új művészi korszakok gyakran ellenérzéseket váltanak ki.	Victor Hugo
A forma és a tartalom érthetősége még nem eredményez nagy költészetet.	Ábrányi Emil

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

4. Az alábbi kijelentések a Vegyész nő harmadik érvéhez kapcsolódnak. Húzza alá a Költőnek a megállapításokra vonatkozó minősítését! (4)

Az avantgárd új költői nyelvét meg kell szokni.

egyszerű – bonyolult

Újra kell tanulni az emberi nyelvet.

egyszerű – bonyolult

Történelmi távlatból a változás szükségszerű velejárója a művészetnek.

egyszerű – bonyolult

A szüntelen változás önmagával szembesíti a költőt.

egyszerű – bonyolult

A XX. századi változások alapjaiban rendítették meg az ember, a világ és a művészet viszonyát.

egyszerű – bonyolult

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

---

5. Milyen jelentésekben szerepel a szövegben az *ízés vers* kifejezés? Adja meg a kifejezés magyarázatát! (1) (3)

Első előfordulás magyarázata: artikulátlan minősítése a modern versnek; összefoglaló (szlenges) kifejezése a modern költészet érthetlenségének

Második előfordulás magyarázata: az avantgárdhoz kapcsolódó minősítés; a különböző izmusokhoz kötődő jelentés

Adható: 2, 1, 0 pont.

6. Milyen kívánalmak vannak a *tudatos* és a *tudattalan* versolvasásnak? Nevezzen meg a szöveg alapján 3-3 összetevőt! (3) (4)

Tudatos elvárás: forma, rím, ritmus, érthetőség, tartalom és forma egysége

Tudattalan elvárás: hitelesség, eredetiség, megrendítő erő, hatástényezők

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Részfeladatonként adható: 3, 2, 1, 0 pont.

7. Mit tudunk meg a szövegből a Költő vitapartneréről? Fejezze be a mondatokat!

A Költő és a Vegyész nő barátságát, bensőséges kapcsolatát olyan megszólítások, kifejezések bizonyítják, mint *a tegező forma*, / *az angyalom megszólítás*.

A Vegyész nő irodalmi tájékozottságát legfőképpen az bizonyítja, hogy ismeri *Ábrányi Emilt*.

A Költő a beszélgetésben figyelembe veszi, hogy partnere nem irodalmár, hiszen például, érveit többnyire *a mindennapi életből* / *a gyakorlatból* (közlekedés, építészet) veszi.

A Vegyész nő természettudományos műveltségét bizonyítja, hogy a világ és a megismerés bonyolultságát a *Lorentz-féle transzformációval* érzékelteti.

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

8. Igazak vagy hamisak a *fal*-metaforával kapcsolatos állítások? A szövegrészlet alapján írja be a táblázatba a megfelelő I vagy H betűjelet! (2)

Az alkotó és a befogadó között mindig fal húzódott.	I
A lírai alkotás és a befogadó közti ellentét időleges.	I
A jövő sem képes feloldani a mű és a befogadó közti ellentétet.	H
A 20. századi költészet befogadása nem különbözik a régebbi korokétól.	H

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

9. Vegye sorra, hogy milyen érvekre következett a Költő a Vegyész nőnek a modern költészet elleni megállapításaiból! (3) (4)

Első érv: izmusos vers / nem illeszkedik a költészettörténeti hagyományba

Második érv: „Hát én hülye vagyok?”; / a modern költészet befogadóellenes

Harmadik érv: érthetlenség

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

10. Állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentésekre az *ok* vagy a *cél* a jellemző! A szöveg gondolatmenetét figyelembe véve húzza alá a megfelelő kifejezést! (2)

A vers kezdetben életfunkció.

ok – cél

Kamaszkorban szinte mindenki ír verset.

ok – cél

Petőfi a *Nemzeti dalt* 1848. március 13-án írta.

ok – cél

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

11. A Nemes Nagy Ágnes-szövegben olvasottak alapján döntse el, hogy az alábbi két költemény közül melyiket írhatta Ábrányi Emil, s melyiket Guillaume Apollinaire? (Az utóbbit Eörsi István fordításában közöljük.) Választását legalább két-két érveléssel támassza alá!

<p>Igazában boldog Csakis akkor voltam, Amikor szerettem, Amikor daloltam!</p> <p>Én a jó Istentől Ezt a kettőt kérem! Szerелеmmel, dallal Holtomig beérem!</p> <p>Holtomig e kettő Bennem ki ne haljon! Szívem is, dalom is Téged magasztaljon!</p>	<p>Egy nő aki zokog Ej! Ó! Ha! Vonuló harcosok Ej! Ó! Ha! Egy zsilipőr és egy horog Ej! Ó! Ha! Árkok alatt hajnalodott Ej! Ó! Ha! A gránát mely ropog Ej! Ó! Ha! A soha meg nem gyulladó gyufa És minden Mégváltozott Bennem ma Minden Csak szerelmem nem Ej! Ó! Ha!</p>
<p>Szerző: Ábrányi Emil</p>	<p>Szerző: Guillaume Apollinaire</p>
<p>A szerzőség mellett szóló érv: közérthetőség / szabályos ritmus (ütemhangsúlyos) / szabályos rím (xaxa) / hagyományos forma</p>	<p>A szerzőség mellett szóló érv: a költemény jelentése és értelmezése nehéz és nem egyértelmű / szakít a hagyományos formákkal / a mondat szerkezet felbontása / az írásjel-elhagyás / hanghatások</p>

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

A szerzők megnevezéséért adható: 2, 1, 0 pont.

Az érvekért szerzőnként adható: 2, 1, 0 pont.

SZÖVEGALKOTÁS

Nyelvi és szerkezeti szempontból értékelni csak az adott három téma egyikéről szóló dolgozatot lehet.

Ha a vizsgázó egynél több (két vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg szövegalkotási feladatot, az adott feladatra kapott pontszáma: 0.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. (A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott szakszerűség nem kritériuma a maximális pontszámnak.)
2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 20 pont), a szerkezetre (elérhető: 20 pont) és a nyelvhasználatra (elérhető: 20 pont) adható pontok három teljesítménytartományát. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

ÉRVELÉS, EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS
TARTALMI KIFEJTÉS

	témataratás (megfelelés a feladatnak, szempontoknak, szövegbázisnak; problémaérzékenység)	állítások jellege (világismeret, gondolkodási kulturáltság)	tárgyszerűség (műveltség, tájékozottság)
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelés a választott témának, címnek, feladatnak - tartalmas kifejtés - gondolati érettség - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - a feladattól függően: személyes álláspont megfogalmazása 	<ul style="list-style-type: none"> - releváns példák, hivatkozások - hihető, meggyőző állítások - kifejtett állítások - a témának, feladatnak megfelelő mennyiségű állítás 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelő tárgyi tudás és tájékozottság - az ismeretek helyénvaló alkalmazása - indokolt hivatkozás vagy idézés
14-9 pont	<ul style="list-style-type: none"> - lényegében megfelel a választott témának, címnek, feladatnak 	<ul style="list-style-type: none"> - témához tartozó és attól eltérő kijelentések váltakozása - nem kellően meggyőző példák (<i>pl. az érvek nem mindig támasztják alá a kellő mértékben az állításokat</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - zömükben helytálló tárgyi elemek - nem kellő mélységű és részletességű tudás - tárgyi, fogalmi félreértések
8-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - eltérés a témától, címtől, feladattól - feltűnő tartalmi aránytalanság (<i>pl. életrajz a műértelmezés rovására</i>) - konkrét kifejtés helyett általánosságok 	<ul style="list-style-type: none"> - kevés releváns példa, utalás - ismétlődések - gyenge vagy hibás állítások 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányos tárgyi tudás - tárgyi, fogalmi tévedések

A SZÖVEG MEGSZERKESZTETTSÉGE

	felépítés, műfajnak való megfelelés	koherencia, arányosság, tagolás	terjedelem
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának, a gondolatmenetnek - logikus, tudatos felépítés - az állítások/gondolati egységek világos kapcsolódása 	<ul style="list-style-type: none"> - van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek és arányosak - jól tagolt bekezdések - globális és lineáris kohézió megvalósulása 	- az elvárt terjedelemben megfelelő
14-9 pont	<ul style="list-style-type: none"> - helyenként következetlen felépítés - indokolatlan gondolatmenetbeli váltások - a részek közti összefüggés nem mindig világos (pl. bizonytalanság a nyelvi kapcsolóelemek használatában) 	<ul style="list-style-type: none"> - van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek, de aránytalanok vagy formálisak (pl. túl hosszú vagy a feladathoz nem szorosán kapcsolódó bevezetés) - egyenetlenség lényeges és lényegtelen elválasztásában (pl. elhagyható bekezdések) 	- főlegesen hosszú
8-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - széteső írásmű: <ul style="list-style-type: none"> • lényegét tekintve zavaros gondolatmenet (pl. csapongás, ismétlődések) • nem halad meghatározható irányba • az író elvész a dolgozatban 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányzó vagy álbevezetés / álbefejezés - a főbb szerkezeti részek nem különülnek el egymástól - szövegösszefüggésbeli hiányosságok (pl. alanyváltás) - hiba, hiányosság a kohéziót megeremtő eszközök (pl. kötőszók, névmások) használatában 	- kirívóan rövid

NYELVI MINŐSÉG

	nyelvi norma, hangnem, stílus	mondat- és szövegalkotás	szókincs
20-15 pont	- egészében megfelel a témának, a helyzetnek, az esetleges személyes véleménynyilvánításnak	<ul style="list-style-type: none"> - témának megfelelő változatosságú - gördülékeny, élvezetes, választékos 	<ul style="list-style-type: none"> - szabatos, árnyalt, választékos - szakkifejezések helyes használata
14-9 pont	- lényegében megfelel a témának, a helyzetnek	<ul style="list-style-type: none"> - nem elég változatos - helyenkénti nyelvi-nyelvtani hibák (pl. egyeztetés, vonzat) 	- olykor a köznyelvitől eltérő (pl. szleng)
8-1 pont	- csak részben felel meg a témának, a helyzetnek	<ul style="list-style-type: none"> - színtelen, igénytelen (pl. egyszerű mondatok túlsúlya) - dagályos - gyakori a nyelvi-nyelvtani hiba 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes - tartalmi jellegű szótévesztés

Érvelés

Az emberi magatartásformák, az emberi természet bemutatása az irodalmi művek állandó tárgya. Az alábbi Szophoklész-idézetet is figyelembe véve, fejtse ki véleményét az emberi természet sokszínűségéről! Érvelő esszéjében három, különböző kultúrtörténeti korszakban megjelenített, tanulmányai során megismert irodalmi alak magatartásformájára hivatkozzon!

„Sok van, mi csodálatos, / De az embernél nincs semmi csodálatosabb, / Ő az, ki a szürke / Tengeren átkel, / A téli viharban / Örvénylő habokon [...] / Lakhatatlan szirteken / Tűző nap forró sugarát s a fagyot / Kikerülni ügyes, mindenben ügyes, / Ha akármi jön, ám a haláltól / Nem tud menekülni, / De gyógyírt a nehéz nyavalyákra kigondol. / Ha tud valamit valaki, / Mesteri bölcslet, újszerűt, / Van, ki a jóra, van, ki gonoszra tör vele.”

Forrás: Szophoklész: *Antigoné*. Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása. In: *Görög drámák*. Európa Könyvkiadó, 2004. 53–54.

Lehetséges tartalmi elemek:

A feladatnak három teljesítendő része, összetevője van:

- hivatkozás, utalás a Szophoklész-idézetre;
- az ember ellentmondásos sokszínűségét három, különböző korból vett olvasmányélményre, illetve az abból megismert magatartásformára hivatkozva kell kifejteni;
- a művek és hivatkozások a tanulmányokhoz igazodjanak; (esetleges, véletlenszerű hivatkozások rontják az érvelés minőségét).

Az érvelések tartalmazzák a szerző nevét és a mű címét, a magatartásformát példázó szereplő nevét.

A véleménykifejtés lehet személyes, elfogult, de nem sérthet erkölcsi normákat.

A rendezett véleménykifejtésnek sokféle lehetséges módja van, pl.:

- lehet a saját véleményhez kapcsolni irodalmi példákat;
- lehet a saját értékrenddel szembeállítani az irodalmi példákat;
- az életben és az irodalmi alkotásokban is fel lehet fedezni ellentmondásos értékeket;
- az irodalmi alkotásokban megjelenített magatartásokból levonni következtetéseket.

A Szophoklész-idézet többek között a következő emberi értékek továbbgondolását kínálja:

- az ember alkalmazkodása a természethez;
- a természet átalakítása, az ember teremtő ereje és problémamegoldó képessége;
- az ember tevékeny, hasznos, de halandó lény;
- az embernek szembe kell néznie időlegességével;
- az emberi tudás jóra és rosszra egyaránt fordítható.

Egy mű értelmezése

Értelmezze Móricz Zsigmond alábbi novelláját! Értelmező elemzésében térjen ki arra, milyen művészi eljárások, nyelvi-stilisztikai megoldások jelzik, hogy az elbeszélő érzelmileg azonosul főhősével!

Móricz Zsigmond: *A világ végén már szép és jó*

A tanya a világ közepén van, a tanya közepén a ház, a ház közepén áll a kedves anyám, és körülötte tíz darab gyerek csipog.

De a négyéves kis Rozi csak állami gyerek, az nincs benne a házban, a tanyában, az egész világban, az bizony kívül van mindenben. A gyerekek közé csak ő maga férkőzik be, de azok tudják, hogy nem tartozik beléjük.

Persze a kis Rozi nem tudja, mi az, hogy ő állami gyerek, neki is az a mamája, aki a többinek, úgy hívja, hogy kedves anyám, a többi gyerek is úgy hívja a vastag, nagydarab fekete asszonyt, aki most kiadja a parancsot a számtalan gyerekeknek, hogy vetkőzni.

Fürdés van, mert holnapután húsvét van, meg kell fürödni valamennyinek.

Mint egy méhkas, úgy zsi bonganak, mint egy madárfészek, úgy csiripolnak: mint valami vásár, úgy civakodnak. Lány ez valamennyi. Tíz darab lány. Azért is béreltek állami gyereket, hogy ha már tíz gyereket ingyen kell tartani, hadd legyen egy, amék fizet.

Kedves apám nincsen itthon, örülnek is neki, mert Tülkös bácsi oly éktelen dühös, hogy a felesége minden évben becsapta, folyton csak lányt dobott a szeme elibe, hogy itálnak adta magát, és ha hazajön, csak ostorral jön, és sorra veri az egész hadat.

Rozi is le tudna vetkőzni, de csak néz, kicsit duzmaszkodva, hogy a kedves anyám vele egy cseppet sem törődik. Senki se törődik vele, mert a vetkezés olyan izgalmat okoz, hogy éppen elég kinek-kinek. A legnagyobb lány tizennégy éves, a legkisebb még bőcsőben van. Rozi-forma, négyéves van még kettő, az ikrek. A sok nevet ki tudná megtanulni, még az anyjuk is összevissza cserélgeti, sose tudja, mék a Mari, mék a Juli, Sári, Klári, Cica-Maca – ezek az ikrek. A három picinek még nincs neve, mit lehet egy féléves gyereken szólítani.

De csak az az egy az érdekes, hogy Rozi olyan kimondhatatlan jól érzi magát a testvérei között, sokkal jobban, mint azok egymással. Ennek a kicsiségnek már van múltja. Nem első hely ez, ahol családot tanult ismerni. Rövid kis életében már a harmadik helyen lopja a szülei szeretetet. Éppen azért csak neki fáj, hogy vele senki se foglalkozik. Se a kedves anyám, se a gyerekek, se Mari, se Juli, se Klári. Ő csak áll oldalt, elbiggyesztett szájjal, és várja, hogy hát ővele mi lesz.

A kedves anyám kiönti az üstből a forró vizet a nagy kádba, amit behoztak kintről, s a lányok berakják egymást és saját magukat. Most olyan a kád, mint a szüreti puttony, tele szőlőfürtökkel.

De Rozi még mindig magában áll, ott külön, s nem tudja, mi lesz vele. Az ujját a szájához dugja, s néz, néz.

A gerendás szobát felveri, szinte szétveti a lárma, a kedves anyám folyton kiabál:

– Ne kiabáljatok, megbolondulok!

S annál jobban kiabálnak, kacagnak a vízben, és kiabálnak.

Sok pucér lány. Marinak már akkora combja van, mint a kenyér. Duzzog a kis Rozi, de nem mer beleszólni, mert így van ez az evésnél is, ez a világ rendje, megszokta ő ezt már nagyon, hogy ő a kenyérből csak akkor kap, a végén, ha már mindenki kapott, és ha marad. Ha nem marad, akkor nem is kap. És nem is sír és nem is kiabál és nem is követel. Ez valami titokzatos dolog, hogy az állami gyerek, az úgy megtanulja, hogy neki nem kell sírni, se kiabálni, se kérni, csak várni... S Rozi is vár, mint egy kis koldus a kapu előtt, míg valaki ki nem visz neki egy kis alamizsnát. Már ebben a parányi kis, négyéves lányban pontos érzék van a nincstelenség jogköre iránt. Neki joga van itt állani s végigvárni, míg a tíz gyerek megfürdik. Emlékszik, hogy már ő fürdött a télen is velük, és akkor még neki a kezére kellett verni a kedves anyámnak, hogy maradjon sorra. Most már nem kell. Nagyon régen volt ugyan, de nem felejtette el, hogy az ő szerepe az, hogy várjon. Hát vár.

De nézni szabad.

– Egyél tejet! – szól rá a kedves anyám. – Ott a tej.

Igen, de Rozi csodálatos módon nem szereti a tejet. Nem kell neki.

– Nem – mondja dacosan.

A kedves anyám folyton elfelejti, hogy melyik gyerek mit szeret, hogy győzné ő fejben tartani, hogy az állami gyerek nem eszi meg a tejet. Mindig van, aki megeszi a részét, mire ő csak észre is venné.

– Nem kell a tej?

– Nem. Egye meg maga!

– Hogy a fene egye meg a gyomrodat! – ripakodik rá a kedves anyám, és ronggyal kezdi súrolni egyik lányának nyakát, sőt homokkal; olyan fekete, mint az üszőé.

– Lódulj ki! – kiált rá Rozira. Büntetni kell a gyereket. A gyereket folyton büntetni kell, mert másképp elszilajodik.

Rozi nem mozdul; ez olyan elvetemedett, ez az állami gyerek, hogy ennek nem lehet parancsolni.

– Nem takarodsz rögtön ki? – s meglódítja, és a kislányka úgy kipenderül a megnyitott ajtón a hűvös konyhába, azt se tudja, hogy áll meg.

Most aztán kint állt a pitvarban. Az ajtó be van zárva. Annak a kilincset már eléri, de már van benne annyi nevelés, hogy csak nézi a kilincset, soká nézi, nézi, kitartóan, kis fekete szemével, csak néz, csak néz, de nem nyúl hozzá.

De hogy a tejet emlegették, éhes lesz.

Nem teketóriázik, abban a percben megindul, otthagyja a szoba ajtaját és megy a kamrába. Annak madzagkilincse van, azt meghúzza s az ajtó ettől a furcsaságtól, hogy az ember egy madzagot megránt, kinyílik. Rozi bemegy és ott van a kenyér az orra előtt, nagy félkenyér. Odamegy és két kis fekete kezével nekiáll és belemarkol, és letöri a ducát. Sikerül. A markában marad a kenyér, azzal fordul és megy és billeg, közönyösen ballag, elmegy a szobaajtó előtt, bentről hallja a nagy lármát, kacagást, visítást és csak megy tovább, hazamegy. A szalmába megy, oda, ahol az este laktak...

Mert az este részegen jött haza Tülkös bácsi, alig tudott menni, nagyokat lépett, és a fejével folyton a falba ütötte magát, amit a kis Rozi a világon a legrendesebb dolognak érzett, s Tülkös bácsi valami csuda dolgot kotort elő, amivel a búzát verték agyon a nyáron, a végén kisbot lóg a hosszú botról, és azzal a hosszúval kezdett ütni, s folyton csak a kedves anyámat verte és ütötte. És akkor a gyerekek, akik most úgy kacagnak, éppen úgy visítottak. Úgy sikított a tíz lány, mint a tíz darab trombita, csak a kis Rozi nem sikított. Kis Rozinak nem volt joga sikítani. Öneki is kedves apám a Tülkös bácsi, de ő a maga pici kis eszével és jogi érzékével tudja, hogy neki se visítani nem szabad, ha kedves apám üt, se kacagni, ha kedves anyám mosdat a kádban.

Akkor is ő már aludt, de kedves anyám kiragadta a kuckóból, és kiszaladt vele az udvarra, pedig jó hideg volt, és elfutottak mind, mezítláb a szérúbe, az udvar végébe, és bebújtak a szalmába meg a szénába. Ó, olyan nagy házak vannak ott az udvaron szénából, nagyobb, mint amibe laknak, s akkor a lányok mind fészket csináltak a kazalban, és bebújtatták egymást, és setét volt, és csakugyan, Tülkös bácsi nem jött oda, nem lelte meg őket, és ő is ott volt, bebújva Sárival egy lyukban, még szerencse, hogy úgy aludt el, hogy róla semmi ruhát nem vettek le, s a kis cipőjét nem húzták le, ő csak aludt, de más nem történt vele. Így nem is fázott meg olyan nagyon, hát most szaladt és szaladt, és ment haza, a szalmaházba, és megkereste, de nem találta meg a fészket, ahol tegnap este bújtak, de nem is kereste, mert már itt védve érezte magát, és hozzáfogott megenni a cipőt, amit hozott, a kenyérnek a ducát.

És a kis állami gyerek, mint a kiskutya, ha lopott, vagy a kiséger, ha talált valami majszolnivalót, csak ott állott, s a fejét bedugta a szénába, és úgy rágcsált, és nagyon szerette mindig a kenyeret, nagyon boldog volt, hogy kenyere van, és úgy ette, mintha az övé volna. Vót neki egy kis esze, olyan kis magához való esze, ha nagyon fiatal volt is. Tudta, hogy hol áll a kenyér, és törni is tudott magának, ha nem is volt kése, meg ha lett volna, akkor se vágott volna, mert azt még nem tudott...

Egész addig tartott az evés, míg a ház felől nagy láрма nem lett. Ez igen soká volt. A fürdés már befejeződött, és kedves anyámnak valahogyan eszébe jutott a kis Rozi. Kikiáltott a pitvarba, hogy gyere be, de onnan senki se felelt. Muszáj volt kimenni, s azonnal látta, hogy a kamara ajtaja nyitva van, mert a kicsinek még odáig nem ért a kis esze, hogy a nyomokat eltüntesse. Persze, kedves anyám azt is látta, hogy a kenyér meg van szentségtelenítve, s ebből már azt is tudta, merre kell keresni a kis Rozit, s csakugyan, egy perc, és a szalmakazalnál járt, s fogta a nyakát a kislánynak, és felemelte, mint egy békát, s megrázta, és nagyokat ütött rá, ahol érte, az állami gyerekekre.

– Nem fogsz megfürödni! – mondta. – Tolvaj disznó! Most aztán bűdös leszel húsvétra, és dögölj meg!

De kis Rozi, kis állami védett, már ehhez hozzá volt szoktatva. Nem is lehetne az, hogy őtet ne verjék, őtet csak verik. Az már nem is fáj olyan nagyon, hogy visítson, fáj, de már hozzá van szokva, el van rá készülve, hogy neki minden falat ételért bizonyos verést kell elszenvednie, úgyhogy ő ilyenkor is csak hallgat, ha verik, mert minek sírjon, senki se vigasztalja meg, senki se menti meg, és nem törüli le senki a könnyét, az állami gyereket csak verik. Ő nem tudja még, mi az, hogy ő állami gyerek, csak nála ez a dolog technikája, hogyha verik, nem sír. Ha ételt lel, megeszi, ha ütik, hallgat.

De most valami csoda történt.

Megjelent a helyszínén az állam.

A Néni jött, a felügyelő néni, aki meg van bízva a kiadott leleccnek a gondozásával, és kijött most a tanyára és megnézte, hogy a kis Rozival mi van, s mi lesz húsvétkor, és véletlenül éppen rajtakapta, hogy kedves anyám verte az állami gyereket.

Ebből nagyon furcsa dolog lett. A szelíd és csöndes Néni kiabálni kezdett, ellenben a nagy, fekete kedves anyám igen hallgatott.

– Azt hiszi, nincs más, akihez a gyereket odaadhatom? – mondta a Néni. – Majd meglátja, hogy van... Hogy néz ki ez a gyerek? Hol vannak a ruhái? Hol vannak a ruháid?

Rozi az ártatlanság zsenialitásával azt mondta:

– Kedves anyám mindig a Cicára meg a Macára adja.

– Mi az, maga a macskákat hátatja a gyerek ruháiban?

És a kedves anyám csak hallgatott.

S a kis csodálatos megértette, hogy itt baj van, a Néni buta, s azt hiszi, hogy azok valami macskák, pedig azok az ő testvérei.

– Nem macska. Jány.

– Ahá! – értette meg a Néni. – Maga a saját gyerekeire adja az állami ruhákat? No jó, hogy tudom. Azonnal összeszedni minden ruhát, s a gyereket viszem. Éppen van egy jó helyem a számára, bent a faluban.

Nem volt mit tenni, kedves anyámnak össze kellett szedni a ruhákat, és a Néni kocsira rakta a kislányt, és egyszerűen elvitte magával. És a kis Rozi egy szót se szólt, már megint a nagy bölcsességénél maradt, hogy neki nem szabad megszólalni, ha róla intézkednek.

S a kocsni végül is beért a faluba, és megállott egy szép ház előtt, ahonnan kijött egy piros arcú, kövér, vidám néni, és ölbe kapta a kis Rozit, és nagyon hálálkodott a Néninek, hogy ilyen szép húsvéti ajándékot hozott neki.

De a kis Rozi már megint kívül érezte magát a világon, s újra hallgatott és morózusan nézett apró, fekete szemével.

– Én kedves anyámhoz akarok menni – mondta és letörülte arcáról a csókokat.

De a kövér néni csak nevetett, s bevitte a szobába és nagy babát mutatott neki, hogy: – Nézd csak, ez mind a tiéd lesz, ha itt maradsz.

Ám ő egyre jobban gyanakodott, és a Jézusért sem hitte volna el, hogy neki nem kedves anyja a kedves anyja, hiába mondták, hogy nem az szült tégedet, nincs neked anyád.

Ez még jobban megrémítette és megharagította, hogy most ezek az idegenek el akarják rabolni az ő kedves anyját.

Már a Néni el is ment, s csak biztatta utolsó szavával is a kövér nénit, hogy csak bánjon vele szépen, akkor majd meglátja, megszereti magát a kis Rozi.

Kis Rozi nagyon el volt bigyeredve, az a sok minden, ami ma történt, a fürdés, a sok meztelen lánytestvér, a kenyér, a szalma, a verés, a Néni, a szekér, ez sok volt neki egy nagypéntekre.

– Le foglak fektetni, kicsikém, úgyis rengeteg dolgom van – mondta a kövér néni, s lefektette a kis Rozit egy nagy díványra, s betakarta úgy, ahogy volt, meleg kendőkkel.

De a kis Rozi csak hagyta, azzal a fifikus kis ravasz eszével azt mondta magában, csak ereggy ki innen.

Amikor a kövér néni kiment, ő abban a pillanatban felugrott, és minden habozás nélkül kifutott abból a szép szobából, a nagy hajú babák mellől, és ki az udvarra, ki az utcára. És olyan kutyaszerencséje volt, hogy senki se látta meg. Az egész faluban mindenki húsvétra készült, senki se volt az utcán, s a kis Rozi mehetett, amerre a szemével látott.

És ő szaladt az úton, a poros országúton, és ment, amerre az út ment, míg csak ki nem ért a faluból. Akkor ment tovább, és csak ment, csak ment, csak ment, s látta az eget, ahogy a földre ért, s azt gondolta a gömbölyű kis eszével, hogy ott van a világ vége, és ott már jó lesz.

És már néha azt hitte, hogy meg tudja fogni a kis kezével a világ végét, de újra jött az út mellett egy fa, azután jött egy kút, és a világ vége nem akart ideérni. Addig-addig, hogy végén jött egy falu, amelyet ő még sose látott.

De ő csak ment, csak ment kis lábain, pedig már olyan fáradt volt, hogy folyton megállott és fázott. Lila volt a szája, és lúdbőrös az egész teste, de ő azt nem tudta, hogy mit jelent, s azt sem tudta, hány hét a világ.

Egyszer csak megszólítja egy asszony:

– Hová mégy, te kislány?

Nagy, lompos kutyák voltak mindenfelé, és a kis Rozi meg volt szeppenve, s csak nézett a néniére.

Igen, de a néni hirtelen csak összecsapta a kezét.

– Én ismerem ezt a gyereket, ez a Tülkösné egyik lánya. Hogy kerülsz te ide?

No most jött a kis Rozi nagyszerű csalafinta esze. Nem mertte megmondani, hogy elszöktem, hanem azt mondta:

– Bejöttünk kedves anyámmal a piacra, és kedves anyám elvesztett. Kedves anyámhoz akarok menni.

S most, először egész nap, rázendítette a sírást. Igen, mert azt érezte, hogy most aztán csak a sírás segít rajta. Mert, ha sír, nem kell beszélni, ha sír, megsajnálják, s megteszik, amit kér, és ha sír, minden jó lesz, mert a sírástól félnek az emberek, de persze csak idegenben, otthon nem félt senki attól, ha ő sír, otthon nem érdemes sírni.

Hát a sírás csakugyan használt. A néni kezén fogta, s mikor megérezte, milyen hideg a kis Rozi keze, ölbe vette, a kötényével takargatta, és bevitte a maga házába. Ott lefektették és faggatták és sajnálták.

És a ravasz kis Rozi elfogadott minden részvétet, s csak annyit árult el, hogy: – A világ végén jó.

Senki sem értette. Éjszaka ott hált s másnap reggel, húsvét szombatjának reggelén befogatott a bácsi a kocsijába, mert ezek is gazdagok voltak, és lovuk, szekerek volt és nagy házuk, és kocsin vitték haza a kedves anyámhoz.

No, ott nagy zsvajjal rohantak rá a gyerekek, és még a kedves anyám is furcsán nevetve pislogott rá.

– No te rossz kutya, letöröd mégeccer a kenyérnek a pilléjét? Tudja, komámasszony, annyit kap, amennyi belefér, és megszökött a disznó a fürdetés elől a szalmakazalba, és ott zabálta a kenyeret... Csak kitapodni a belét az ilyen állami kölyöknek!

Evvel lehajolt a kis Rozihoz és megtörölte arcocskáját. De azért nem állotta meg, hogy egyet ne düffentsen a kicsi hátán.

Kis Rozi fellesett, s meglátta a kapun keresztül a távolban az ég alját. Nagyon csodálkozott, hogy itt is van világ vége. Míg itt lakott, nem is vette észre.

– Na, jó itthon, te nyavalyás?

– Ott – nyújtotta a kis ujját, s a távolba mutatott.

– Mi az az ott?

– Ott... ott...

Nem mertte kimondani, hogy ott jobb, a világ végén... Ott jó lehet.

(1938)

Forrás: Móricz Zsigmond: *Novellák IV.* Osiris Kiadó, 2003. 626–632. Gondozott szöveg.

Lehetséges tartalmi elemek:

- A narrátor nem minősíti a szereplőket, nem fogalmaz meg erkölcsi tanulságot sem, nézőpontját áttételesebb poétikai megoldásokkal érzékelteti.

- Miközben a szereplők többsége semmiféle figyelmet nem szentel a kislánynak, a narrátor érdeklődése szinte kizárólag rá irányul.

-
- A narráció többnyire Rozi nézőpontját idézi meg (a narrátoré csak a tágabb kontextus vázolásakor választható le egyértelműen a kislányéról).
  - Míg a gyermeki beszédmód szinte a szöveg egészét átfogja, addig Tülkösné esetében az elbeszélő alig él a szabad függő beszéd lehetőségével (pl. „hogyan győzné ő a fejében tartani, hogy az állami gyerek nem eszi meg a tejet”), s ekkor sem az azonosulás, hanem a távolságtartás, a gúny jegyében.
  - Az alakok megnevezésekor a narrátor a gyermeki szóhasználatot követi: „kedves anyám”, „kedves apám”, „Tülkös bácsi”, „a felügyelő néni”, „a kövér néni” stb.
  - A mondaszerkesztésen érződik az egyszerű, elemi struktúrák követésének igénye, ami a gyermek gondolkodásának természetességét érzékelteti.
  - Az elbeszélő hajlandó a nyelvi játékosságra (pl. „Mint egy méhkas, úgy zibongnak, mint egy madárfészék, úgy csiripolnak: mint valami vásár, úgy civakodnak”).
  - A beszédmód a mesét, a balladát is idézi (pl. „Akkor ment tovább, és csak ment, csak ment, csak ment, s látta az eget, ahogy a földre ért”).
  - Rozi állandósult, kedveskedő jelzői a *kis* melléknév vagy annak származékai, szinonimái (pl. „a négyéves kis Rozi”; „Ennek a kicsiségnek már van múltja”; „mint egy kis koldus a kapu előtt”).
  - Határozottan rokonszenvről árulkodó minősítések is szerepelnek Rozival kapcsolatban a szövegben: „az ártatlanság zsenialitásával azt mondta”; „a kis csodálatos”; „csalafinta esze”.
  - Ez a szeretetteljes humor éles ellentétben áll azzal a brutalitással, amelyet a gyermek a környezetétől kénytelen elszenvedni.
  - Az elbeszélés Rozi történetét Krisztus szenvedéstörténetével állítja párhuzamba, erre utal az események időpontja: nagypéntek, Jézus kereszthalálának napja.
  - Az érzelmi azonosulás retorikai eljárása a végletes ellentétek szembeállítására is: egy négyéves gyerek magára marad a világ egészével szemben. A gyermeki kiszolgáltatottság elbeszélése ezért szinte ösztönösen ébreszti fel az olvasóban a gondoskodás és a szeretet érzelmi reakcióit.

Összehasonlító elemzés

Az álom motívumának középpontba állításával hasonlítsa össze Csokonai Vitéz Mihály és Petőfi Sándor alábbi költeményét! Elemzésében térjen ki az álom-toposz megjelenítésének képi-stilisztikai megoldásaira is!

Csokonai Vitéz Mihály: *Az álom leírása*

Mindennél jobb hír vagy oh, te édes estve
 Nyugodalom képe melybe van lefestve.
 Édes szenderedést mert ez mutogatja,
 Mély álomszelével a bajt elmulasztja.
 E' pihenteti meg a törődött testet,
 Az ember képére új életet festet,
 Mert fáradtság miatt bár halálra szálltak,
 De álom vitézi azok ellen álltak.
 Akik egész napot nyughatatlansággal,
 Testeket gyötörök a sok fáradtsággal,
 S ha munkájok után testek kezd lankadni,
 Oly orvos az álom, mely erőt tud adni.
 Akire szunnyasztó mákját bőven ejti,
 Fáradtsága terhét az könnyen felejtí.
 Akiknek szíveket a bú általjárta
 Az öröm reményét már tőle elzárta,
 Csupán álom által tér meg minden vére
 Kívánt nyugvás után tér meg erejére.

(1785–1790)

Petőfi Sándor: *Az álom...*

Az álom
 A természetnek legszebb adománya.
 Megnyílik ekkor vágyink tartománya,
 Mít nem lelünk meg ébren a világon.
 Álmában a szegény
 Nem fázik és nem éhezik,
 Bibor ruhába öltözik,
 S jár szép szobák lágy szőnyegén.
 Álmában a király
 Nem büntet, nem kegyelmez, nem bírál...
 Nyugalmat élvez.
 Álmában az ifju elmegy kedveséhez,
 Kiért epeszti tiltott szerelem,
 S ott olvad égő kebelén. –
 Álmamban én
 Rabnemzetek bilincset tördelem!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt)

Forrás: *Csokonai Vitéz Mihály összes művei I.* Osiris Kiadó, 2003. 24. *Petőfi Sándor összes versei.* Osiris Kiadó, 2005. 494–495.

Lehetséges tartalmi elemek:

- az álom az irodalom egyik legősibb és máig élő toposza;
- az antikvitástól a Biblián át a mélylélektani iskola hatását felmutató művekig az álomhoz a halál, a megnyugvás és a vágykiteljesítés kapcsolódik leggyakrabban;
- az álom mindkét alkotásban az éber létezés ellenpontoszó másik világ; metaforikusan „jobb hír” (Csokonai), „adomány” (Petőfi);
- egyik költeményben sem jelennek meg az éjszaka, a sötétség negatív erői, az álom–halál gondolat;
- az álom az ösztönös, mélyebb létezésről, a vágyakról tudósít; az álom, az álmodás értéktelített állapot;

-
- az álom a lehetőség és valóság közötti viszony összemérésnek eszköze;
  - lehetőség a test és a lélek békéjére, a test anyagságából fakadó halál elkerülésére;
  - Csokonai: az „álom vitézi” ellenállnak a halálnak, az álom orvos; ellentétes jelzős szerkezetek, kifejezések (édes szenderedés↔ törődött test; bú↔öröm, nyugovás);
  - Petőfi: általános érvényű lehetőség a vágyott életek megélésére mindenkinek, a társadalom szélső pólusain élőknek („a szegény / Nem fázik és nem éhezik”; a „király / Nem büntet, nem kegyelmez, nem bírál”);
  - Csokonai: leíró képek halmozása; Petőfi: fokozás és ellentét, az álom a valóság ellentéte, szereplők és jelenetek fokozásos megjelenítése (a szegény, a király, a szerelmes);
  - Petőfi: a költői én eszményének kifejeződése („Álmamban én / Rabnemzetek bilincset tördelem!”);
  - Petőfi: a zárlat utal arra, hogy a lehetőség egyszerre több és kevesebb, mint a valóság; a lírai én „álma” a céltudatos cselekvés („tördelem”);
  - Csokonai: a versritmus ütemhangsúlyos felező 12-es; Petőfi: időmértékes jambikus verselés;
(- életműbeli szerep:
    - Csokonai: korai propozíciós költemény, egyik elődarabja a *Halotti versek*nek;
    - Petőfi: a *Felhők*-ciklus egyik darabja; a válság és a tartalmi-formai útkeresés műve).
-

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

- Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.
- Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele
- Szövegbeli hiány jele: √
- Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----
- Tartalmi hiba: _____
- Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.
- Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: †→
- Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ↕
- Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~
- Egybeírás jele: ⊔
- Különírás jele: ⊥

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

- Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.
- Az íráskép rendezetlen: –1 pont.
- Pongyola ékezethasználát: –1 pont.
- Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.
- Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
  2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
  3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest-bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
  4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont – a hibák típusától és mennyiségétől függően)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótőben vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkinése közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15